

...ЗЕМЛЯ МОЯ, ЗАПАШНА, БАРВІНКОВА,
РІКИ МЕДОВІ, ДОЩІ ЗОЛОТІ,
ТІЛЬКИ Б ПОБАЧИТЬ ТЕБЕ У ОБНОВІ,
БІЛЬШЕ НІЧОГО НЕ ХОЧУ В ЖИТТІ

Я МРІЮ ТАК ЖИТТЯ ПРОЖИТИ,
ЩОБ КРОВ І ПІТ ВІДДАТЬ ЗЕМЛІ СВОЇЙ,
ЩОБ У ПЛОДАХ МОЇ ХИЛИЛИСЬ ВІТИ,
ЩОБ РОЗРОСТАВСЬ В ГЛИБИНАХ КОРІНЬ
МІЙ

Справжній талант людини — це вміння зберегти у своєму серці острівок дитинства, зворушливі спогади про щасливі безтурботні дні, теплоту й турботу, батьківську любов. Саме таким твором є повість Михайла Стельмаха «Гуси-лебеді летять».

Мати, Ганна Іванівна, добра, ласкава і невтомна трудівниця, перша пробудила в дитячому серденьку любов до навколишньої природи

Батьки письменника

М.Стельмах у дитячі роки

*Небагато літ прожив на світі
У краю лісів, озер і трав.
Там навчився я людей любити
І чудовий світ пізнав*

*На любові до своєї дідици,
На любові до своєї батьківщини...
На любові до тихих вод і ясних зір
І на відразі до всякого гніту
Та поневолення трималася
І тримається наша волелюбна душа.
І тому безсмертні ми”*

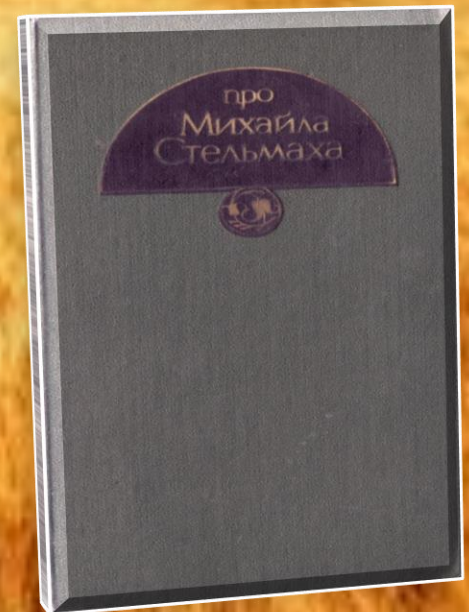
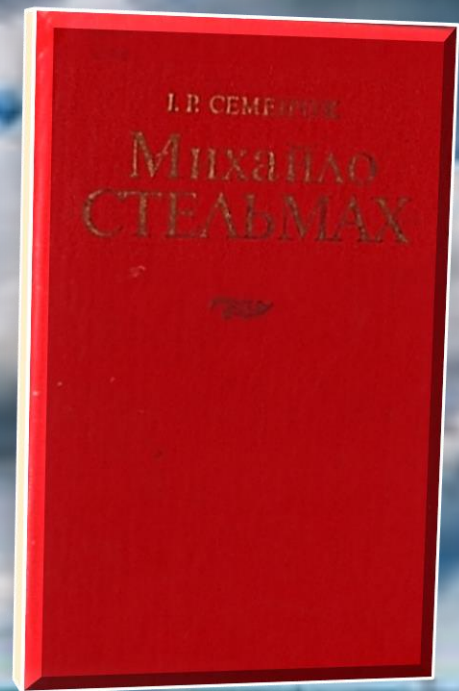

Друг дитинства та юності Михайла Панасовича С. Ніколов згадує:

«У дитинстві ми приятелювали. разом рибалили, пасли череду, а коли стали старші – орали, сіяли. Будь-яка робота була Михайлу Панасовичу до душі, особливо любив поратися коло землі»

«Образ людини-сіяча та образ хліба в поезії, якою М. Стельмах починав своє творче поступування, тісно поєднані з образом рідної землі»

Євген Гуцало

З ХРОНОЛОГІЇ ЖИТТЯ:

Михайло Стельмах — студент Вінницького педагогічного інституту, 1932 рік.

- **1921 р.** До школи Михайлика віддали, коли йому було 9 років
- **1928 р.** Закінчив школу колгоспної молоді.
- **1929-1933 рр.** Навчався у Вінницькому педагогічному технікумі, а потім у Вінницькому інституті соціального виховання (педагогічному) і став вчителем

Тривокзальна
ПЛОЩА

СТУДЕНТСЬКІ РОКИ

КУЗЬМА ГРИБ. «Хвіртка рипнула, і на подвір'ї з'явився білочубий хлопчина років шістнадцяти. Очі сірі, з якоюсь задумою, лице засмагле, кругловиде, ноги босі, а на плечі – нові черевики чорним шнурком зав'язані...»

«За роки навчання ми перечитали майже всю західноєвропейську, російську та українську класичну літературу. Ерудицією виділялися серед інших, і професор Ольга Венірівна Троцюк залишила нас в інституті для наукової роботи»

З ХРОНОЛОГІЇ ЖИТТЯ ТА ТВОРЧОСТІ:

1932-1934 РР. Стельмах проходить практику, а після закінчення інституту їде працювати вчителем в Катюжанську школу на Київщині. Михайло потоваришував з директором школи С. В. Дяківським. у Катюжанці написані одні з перших віршів “Поміж березами дівча іде” та “Соснове відерце”. В 1934 р. Михайло Панасович організував драмгурток в с. Катюжанці

ОПАНАСЕНКО-СУМСЬКА (заслужена артистка України. народилась в с. Катюжанка)
“З іменем Михайла Стельмаха пов’язані найкращі сторінки мого життя... саме особистість Михайла Панасовича неповторна, якась романтична і проста, людяна, інтелігентна”

1935 Р. Стельмах переїздить вчителювати в село Літки Броварського району на Київщині. Учні місцевої школи одразу захопилися не лише уроками української літератури, а й великою фольклорно-етнографічною роботою, яку організував новий учитель

Ім'я М. Стельмаха носить Літківська ЗОШ, одна з вулиць села

В школі діє етнографічно-краєзнавчий музей, частина експозиції якого присвячена життю і діяльності М. Стельмаха

Альбоми народних пісень і вишиваних візерунків, зібраних Стельмахом в Літках, стали об'єктом наукового дослідження Вакули Оксани. дана робота була визнана кращою на республіканському конкурсі «Україна вишивана» (2009 р.)

Вінницький період (1928-1933 рр.) є початком літературної творчості Михайла Стельмаха. В цей час він пробує свої сили в різних жанрах, в тому числі і в критиці

МИКОЛА МАРИЧЕВСЬКИЙ “Вперше почав друкуватися Михайло Панасович у 16 років. а був це 1928 р., а не 1936. Його публікації знаходимо на сторінках газети “Червоний край”

ІВАН СИНИЦЯ “З Михайлом Панасовичем познайомився в 1928 році. До цього знав його як автора багатьох заміток, нарисів, фейлетонів, які друкувались в обласній газеті “Червоний край”

З ХРОНОЛОГІЇ ЖИТТЯ ТА ТВОРЧОСТІ:

Максим Тадейович Рильський з молодими письменниками. Зима, 1940 рік. Сидять: Мавра Майоренко, Максим Рильський, Михайло Стельмах, Олекса Ющенко. Стоять: Василь Швець, Василь Лісняк, Петро Моргаєнко, Іван Паліївець, Владислав Тичина.

ДРУГА ПОЛОВИНА 30-Х РОКІВ. Яків Качура привів до Максима Рильського молоденького вчителя, «що дуже мало говорив і весь час червонів»

МАКСИМ ТАДЕЙОВИЧ РИЛЬСЬКИЙ про це згадував так: «Він сором'язливо показав мені свої вірші, од яких так і повіяло свіжим і своєрідним талантом, а також великий зошит власноручних записів пісень — тексти з нотами...»

«Я довідався, що вчитель той бере найдіяльнішу участь в громадському житті села, разом з тим устигає дуже багато читати. Зимою, в мороз, у метелицю, пішки за кілька десятків кілометрів ходив він із села до Києва в бібліотеку...»

Надзвичайно важливе значення у житті та становленні Михайла Стельмаха як поета, відіграв М. Т. Рильський

М. РИЛЬСЬКИЙ в листі до М. Стельмаха пише:
«Дорогий мій друже! Мені хотілось звернутись до вас так, як я звик – «дорогий Михайле», але хай прозвучить це хороше й світле слово – друг. Воно повніше, ніж будь-яке інше, предає моє відношення до вас.
Ваша творчість – благородна данини народу. Прихильник правди, ви ненавидите кривду. Це не завжди приносить лаври, це іноді й ранить гострим терням. Але терня всихає, лаври залишаються»

1940 Р. Перша збірка поезій М. Стельмаха вийшла напередодні війни і мала назву «Добрий ранок», редактором її був А. Малишко.

У 1940 Р. М. Стельмаха було прийнято в спілку письменників України

«Стельмах прийшов у прозу, взявши з собою поезію. Питомі риси Стельмаха-поета органічно влилися в творчість Стельмаха-прозаїка. Ці риси – любов до мови, до повнозвучного і барвистого слова, до тонкої, що інколи межує з вишуканістю метафори... Стельмах пише про те, що добре знає. А добре знає він село. Справді знає, і не вірити йому не можна»

М. Т. Рильський

1940 Р.

- 1940 р. Стельмаха призвали до лав Червоної армії
- 1941 р. Війну М. Стельмах зустрів у лавах армії в Білорусії.
- 1941 р. Михайло потрапив у госпіталь через важке поранення. Після тривалого лікування поет знову повернувся на фронт, ставши фронтовим кореспондентом газети «За честь батьківщини»
- 1944 р. Друге поранення

▪ 1941-1945 рр. в роки війни М. Стельмах видав кілька збірок поезій:

- «За ясні зорі»(уфа, 1942),
- «Провесінь» (вороніж, 1942)
- «Украине вольной жить!» (1944).

У 1944 році в Уфі виходить перша збірка оповідань Михайла Стельмаха - «Березовий сік»

Життя моє – ідуть бійці суворі, і чуєш дзвін натруджених сердець.
Вночі прострелені зринають зорі, в полях вмира поранений боєць.
Життя моє – не пісня солов'їна – пожари, кров, натруджене плече.
А за димами встала Україна – і вража кров сторінками тече

**РЯДКИ, ОБПАЛЕНІ
ВІЙНОЮ**

В траві лежить свинцем пробита каска,
І крізь пробоїни пробився цвіт.
І над життям неначе дивна казка,
Дощем сурмить і сонцем дзвонить світ

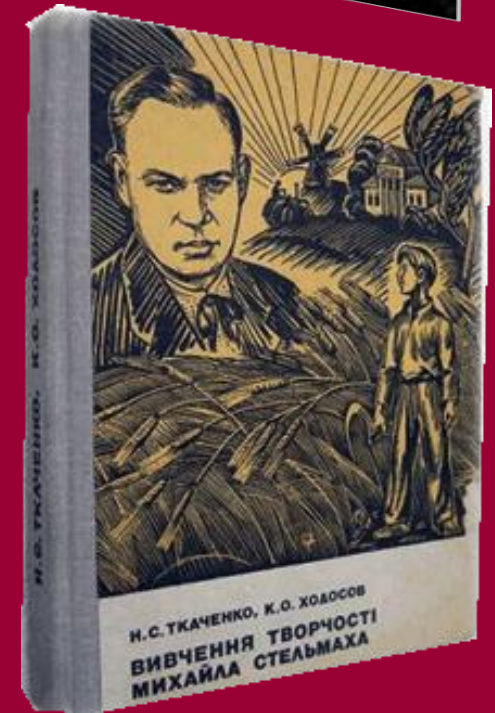
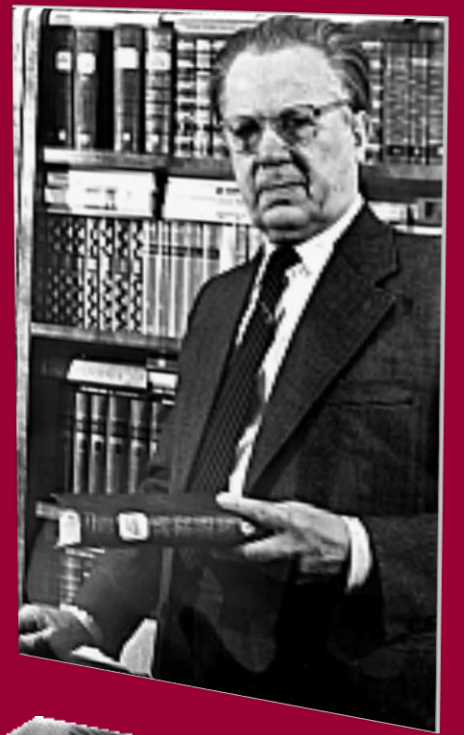

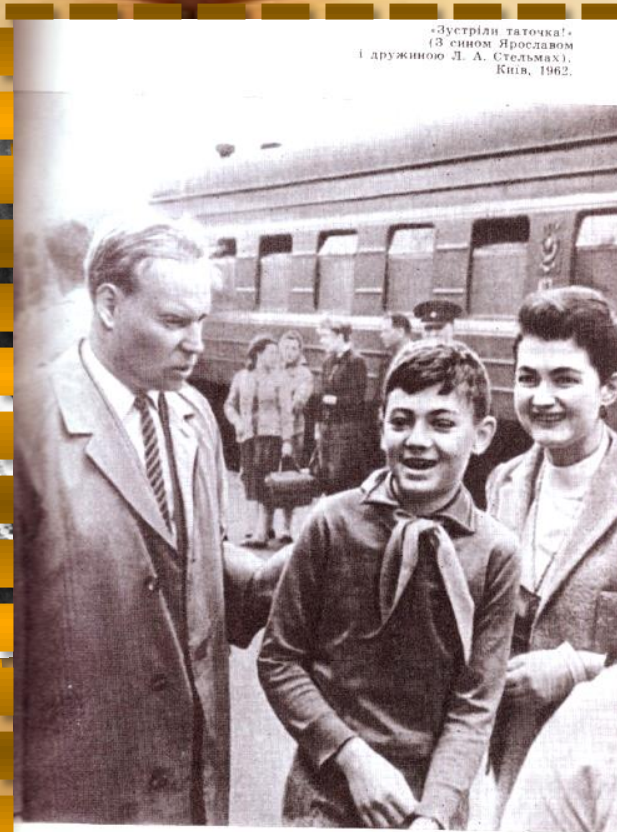
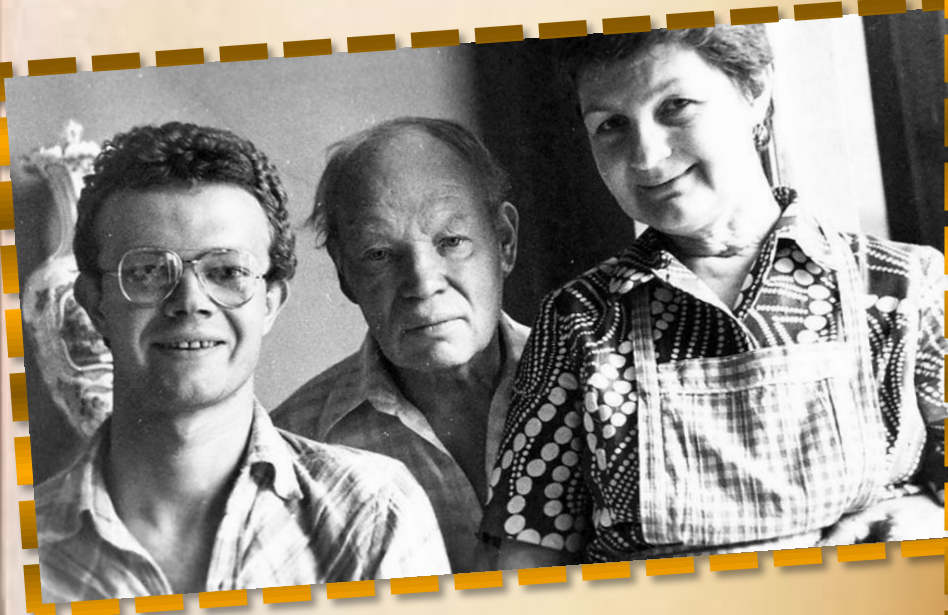
НА ФРОНТІ

ЮРІЙ ЗБАНАЦЬКИЙ: «Вперше ми зустрілися на деснянському пароплаві який зв'язував Київ з Черніговом. Слово за словом, розговорилися. «Учитель? Куди мандрує? У Літки.. Що закінчив? Вінницький педагогічний»

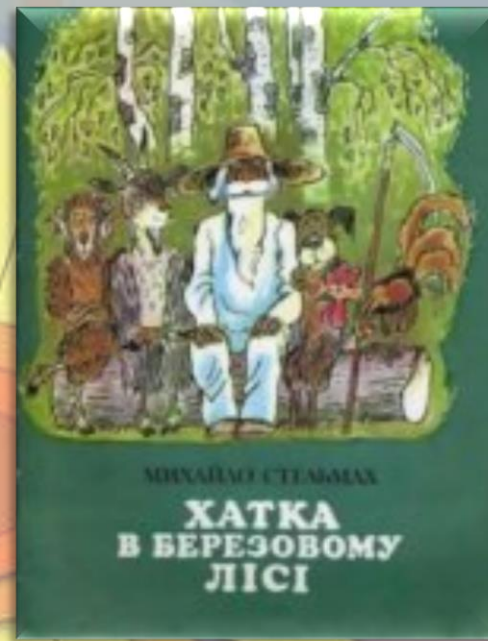
«Він студіював науку про народну творчість, орієнтувався на сучасну фольклористику. Тож і єднала наші душі ця наука»...

«Саме життя нас контактувало і здружувало... Ми поселились в одному будинку на Червоноармійській, стали близькими сусідами»

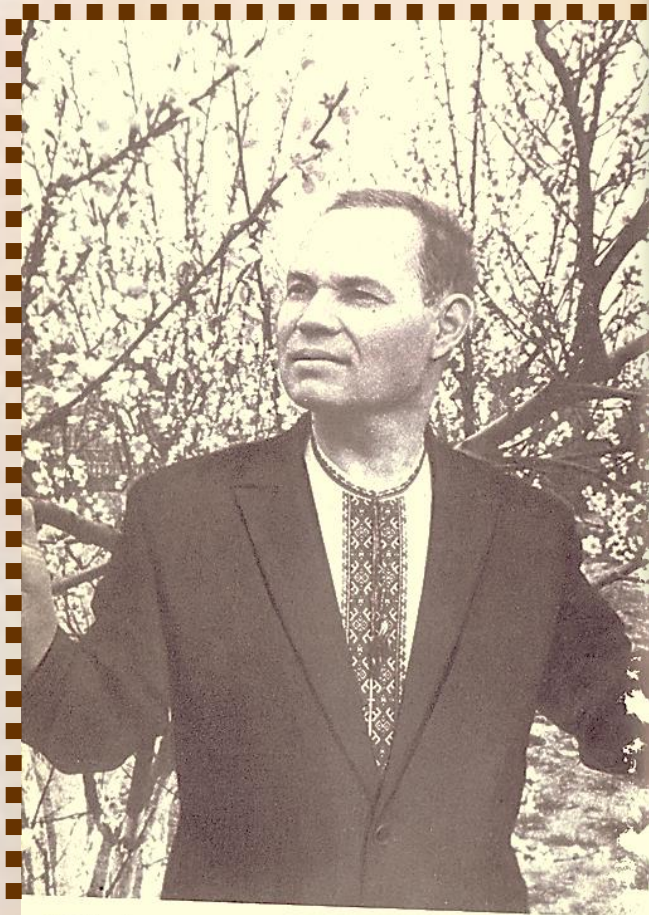

У Михайла Стельмаха була велика сім'я : дружина Леся Анатоліївна, сини Ярослав і Дмитро, дочка Марта. Син Ярослав пішов по стопах батька і став письменником-драматургом. Дружина і діти після смерті М. Стельмаха приймали участь у виданні творів письменника — виступали упорядниками видань його творів та літератури про нього

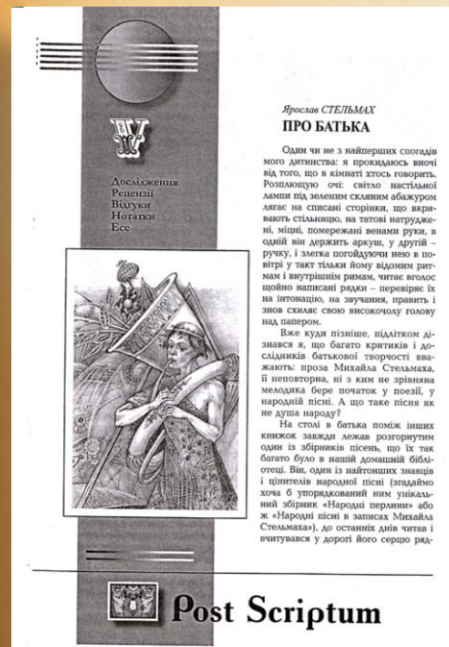
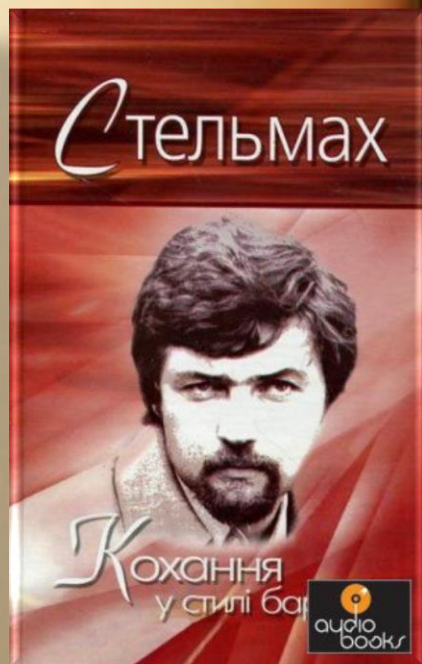
**ЦІЛУ БІБЛІОТЕЧКУ СКЛАДАЮТЬ КНИЖЕЧКИ ЯКІ М. СТЕЛЬМАХ
НАПИСАВ ДЛЯ НАЙМОЛОДШИХ ЧИТАЧІВ:**

«Жнива», «Колосок до колоска» (1951), «Живі вогні» (1954), «Весна-весняночка», «У сестрички дві косички» (1955), «В їжаковім вітряку», «Як журавель збирав щавель» (1957), «Маленька Оленка» (1962), «Бурундукова сім'я», (1963), «Заячий секрет» (1966), «Цапків урожай» (1967), «Журавель», «Ой весна-зоряночка» (1970), «Чорногуз приймає душ» (1971), «Літо-літечко» (1972), «У бобра добра багато» (1979) ...

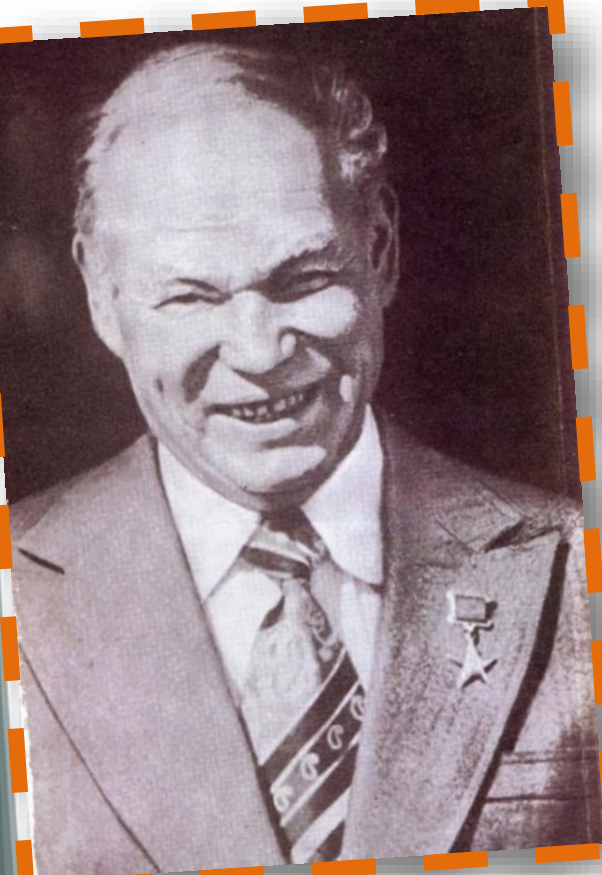
◀ Сад цвіте,

У весняному саду.
Ірсить.

«Але ж і радості було, коли виходила в світ кожна книга, навіть книжечка з п'ятьма дитячими віршиками! Неодмінно накривався святковий стіл, мама готувала щось особливо смачненьке, - господиня вона була виняткова, - і на скатертину лягав щойно віддрукований сигнальний примірник. У ці хвилини тато був веселий, піднесений, дотепний, радів, мов дитина»

ЯРОСЛАВ СТЕЦЬМАХ

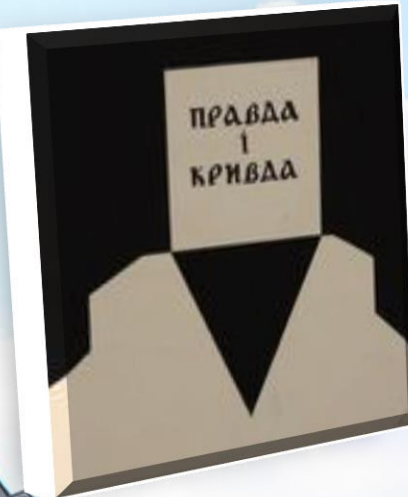
ЙОСИП КИСЕЛЬОВ: «Ми шануємо митця за високу натхненну працю. Вдячні йому за вміння полонити наші серця. Безмежно любимо його, коли він поєднує в собі блискучого майстра і чарівну людину, талант і гідність. Тоді художник стає не лише поводитирем, вчителем, радником, а й близьким другом, товаришем»

Покладання вінків до пам'ятника Т. Г. Шевченкові. 1964 рік. Володимир Сосюра, Михайло Стельмах, Олександр Дяченко та Юрій Збанацький.

Михайло Стельмах, Олесь Гончар, Михайло Шолохов та Расул Гамзатов.

ІВАН ДУЗЬ: «В творчій біографії Михайла Панасовича Стельмаха – поета, прозаїка, публіциста – особливе місце займає драматургія. Його п'єси «Правда і кривда», «Зачарований вітряк», «На Івана купала», «Кум королю», «Дума про тебе» здобули широку популярність та досить тривке сценічне життя». Окремі твори письменника екранізовано

Михайло Панасович Стельмах своїми поезіями, оповіданнями, повістями й романами підніс рідне слово до високих вершин в українському письменстві ХХ століття. Твори Стельмаха про подільське село – це своєрідна енциклопедія, широка панорама народного життя

Бібліотека-музей М. Стельмаха в селі Дяківці на Літинщині

Михайло Стельмах першим в селі отримав вищу освіту. Вчителька з села Дяківці Л. В. Фещук відзначає, що провідною темою у творчості М. Стельмаха було Поділля. Сюди, на Поділля, в село Дяківці письменник постійно приїжджав. В 1946 р. він побував тут разом з М. Рильським

М. Стельмах не раз розмовляв з односельчанами, розпитував очевидців про події 1905-1917 рр. і все це в мистецьких образах втілював у романах «Хліб і сіль», «Кров людська – не водиця», «Велика рідня».

Під окремими його творами: «Правда і кривда», «Дума про тебе», «Чотири броди» зазначено, що написано їх у Дяківцях

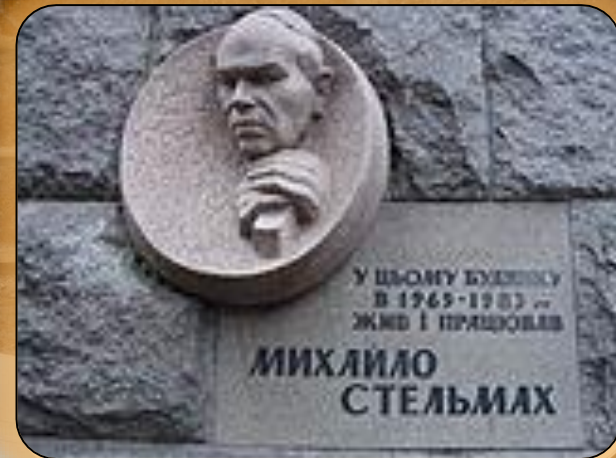
Зустріч у рідному селі Дяківцях.

З ХРОНОЛОГІЇ ЖИТТЯ ТА ТВОРЧОСТІ :

БЮСТ МИХАЙЛА СТЕЛЬМАХА
НА АЛЕЇ ВИДАТНИХ ЗЕМЛЯКІВ
ЦЕНТРАЛЬНОГО МІСЬКОГО
ПАРКУ ВІННИЦІ

- **В 1972 Р.** До 60-річчя письменника - Михайлу Стельмаху було присвоєно високе звання Героя Соціалістичної Праці.
- **В 1978 Р.** Його обрано дійсним членом АН Української РСР
- **1983 Р.** 27 вересня Михайло Панасович Стельмах помер

МЕМОРІАЛЬНА ДОШКА
М. СТЕЛЬМАХУ
НА БУДИНКУ ПИСЬМЕННИКІВ
«РОЛІТ» У КИЄВІ

Він був депутатом Верховної Ради СРСР декількох скликань.
Нагороджений Орденом Трудового Червоного Прапора.
Письменник виступав як палкий борець за мир,
був делегатом Асамблеї ООН від Української РСР

Виступ М. Стельмаха
у Вінницькому педінституті
на науковій конференції,
присвяченій його творчості. 1972.

Для всіх прийдешніх поколінь письменників, журналістів, учителів і робітників українського слова Стельмах – взірець мовної майстерності й краси, лексичного багатства, розкішної метафоричності та безмежжя відтінків, барв і кольорів. Його стиль – класичне українське барокко в мові й літературі

Більшість творів М. Стельмаха перекладено на російську та багатьма мовами народів колишнього СРСР

Твори Михайла Стельмаха (зокрема «Кров людська – не водиця») в 60–70 роки минулого століття були перекладені 43-ма мовами світу – серед українських прозаїків він тоді став найчитабельнішим за кордоном. Саме йому судилося прорубати літературне «вікно» в Туреччину. Велику читацьку пошану твір мав у Японії та В'єтнамі, у Китаї та Німеччині, цікавив він фінів, іспанців, хорватів, англійців, шведів, арабів...